

d

MEKSİKA'YA GİRİYORUZ

Guatemala'dan Meksika'ya girerken bir aylık Meksika vize-miz olmasına rağmen yine de endişe duyuyorduk. Çünkü Honduras ve Guatemala'da vizelerimiz olduğu halde yaşadığımız zorluklar, bizi her sınır geçişimizde heyecanlandırıyor. Fakat Meksika sınırı bizi tamamen şaşırttı. Çünkü bu sahne adeta eski bir Meksika filminden alıntıydı. Bir gümrük görevlisi bu filmlerin kötü adamları gibi şişman, seyrek bıyıklı ve tabii ki esmer; bir bankonun arkasına oturmuş, ayaklarını raflarına uzatmış, sandalyenin arka ayaklarının üstünde sallanıyordu ve bu esnada sol elinde tuttuğu odunu sağ elindeki bıçağıyla yontuyordu. Bizi görünce, henüz bir şey sormadan önce sol elindeki odunu bankonun üstüne bırakıp, yanında plastik tabakta duran tavuk budundan hatırı sayılı bir parçayı, bu sefer Türk Filmi kötü adamları gibi ısırp, tavuk budunun saldırıdan bu kez için kurtulan kısmını plastik tabağa koyup, elini tabağın yanında duran resmi evrak tomarına sil-dikten sonra son kalan yağ izlerini pasaportumuza aktardı. Hangi ülkeden olduğumuzu pasaportumuzdan anlamadığı için –tüm Latin Amerika sınır görevlileri gibi– bize sordu. Biz hemen Meksika vizesinin olduğu sayfayı açarak muhtemel bir aksamayı önlemeye çalıştık. O ise pasaporta, ülkeye, tarihlere ve bilumum bu fani dünyanın işlerine aldırmaksızın Latin Amerika'nın övülesi umursamazlığı ile mühürü vurup tavuk buduna ve odununa geri döndü. Henüz gümrük memurunun yağlı parmaklarının izlerini taşıyan pasaportumuzu Cambridge Üniversitesi'nde EZLN üzerine doktora yapan İtalyan arkadaşımızın, zuladaki, bizim için yazdığı referans mektuplarının bitişiğindeki bölmeye koyduk. Böylece dünyanın tanıdığı resmi Meksika hükümetinin onayladığı giriş belgemizle,

Meksika hükümetine, ABD hükümetine ve belki de dünyadaki tüm hükmedenlere kafa tutan Zapatista dünyasına “giriş belgemiz” yan yana geldiler ve biz Meksika’ya resmi olarak girdik.

80

b

MEKSİKA VE CHIAPAS HARİTASI (2)

Bindiğimiz bir minibüsle Comitán'a doğru yola çıktık. Minibüste tanıştığımız Belçika'da öğrenimini sürdüren bir Meksikalı üniversite öğrencisi, Türkiyeli olduğumuzu öğrendiğinde Boğaziçi Üniversitesi'nde uzun yıllar öğretim görevlisi olarak çalışan amcasının kendisine öğrettiği zeytinyağlı dolma tarifini bize anlatmaya başladı. Bu Meksikalı yemek tarifçisi üniversite öğrencisinin rehberlik yaptığı bir Belçikalı öğretim görevlisi ve biri kız biri erkek iki genç çocuğuyla Guatemala'da Atitlan gölünden itibaren birlikte yolculuk yapıyoruz. Yola çıktıktan kısa bir süre sonra ilk asker çevirmesine girdiğimizde, yurdumuzun olağanüstü hali olağanlığında sürekli vuku bulan benzeri durumları hatırlayarak zeytinyağlı dolmadan daha da fazla yurdumuzu andık. Avrupalıların kimlikleri ile birlikte, burada -çok şükür kiaz rastlanan kimliklerimiz pek dikkat çekmedi. Askerlerin sorularını anlamazdan gelerek sadece "turist turist" diye cevaplıyorduk. Hemen hemen her yarım saatte benzer bir çevirmede benzer sorulara cevap verdik. Comitán'a iki saat sonra vardığımızda, bu grup Maya uygarlığının buralardaki eserlerini incelemek için ertesi gün Palenque'ye gitmek üzere burada kaldı, biz ise Mayaların yaşayan isyanlarıyla buluşmak için San Cristobal de Las Casas'a doğru yola çıktık.

Chiapas, Meksika

m

CHIAPAS: İKİ RÜZGARDA GÜNEYDOĞU, BİR FIRTINA VE BİR KEHANET

Subcomandante Marcos; Ağustos, 1992

İLK RÜZGAR: YUKARIDAN ESEN (BİRİNCİ BÖLÜM)

Bu bölüm, âli hükümetin Chiapas'taki yerlilerin yoksulluğundan nasıl zarar gördüğünü ve bölgeye oteller, hapishaneler, kışlalar ve bir askeri hava alanı ihsan ettiğini anlatır. Aynı zamanda diğer sefil ve talihsiz olayların yanında, insanların kanını nasıl emdiklerini de anlatır. Bu ülkenin kuzeyinde, ortasında veya batısında yaşadığınızı farz edin. “Öncelikle Meksika’yı tanıyın” SECO-TUR’un (Meksika Turizm Ofisi) eski sloganını dinlediğinizi farz edin. Ülkenizin güneydoğusunu, güneydoğuda da Chiapas eyaletini ziyaret etmeye karar verdiğinizi farz edin. Oraya da arabayla gittiğinizi farz edin. (Uçakla oraya gitmek sadece en pahalı yol değil, fakat başarı şansı olmayan safi bir hayal. Sadece iki tane sivil havaalanı var, ikisi de çoğu zaman kapalı. (Bir tane de askeri.) Transistematica otoyolundan gittiğinizi farz edin. Matias Romero’da konuşlanmış askeri kışlalara dikkat etmeyip Ventosa’ya doğru devam ettiğinizi farz edin. Oranın yakınındaki hükümetin göçmen kontrol ofisinin kontrol noktasını fark etmediğinizi farz edin. (Kontrol noktası size bir ülkeden çıkıp başka bir ülkeye girdiğinizi düşündürür.) Solu takip edip Chiapas’a doğru sürdüğünü-

nüzü farz edin. Birkaç kilometre sonra Oaxaca eyaletinden çıkacaksınız ve “Chiapas’a hoş geldiniz” yazılı büyük bir tabela göreceksiniz. Buldunuz mu? Güzel, öyle farz edin. Chiapas’a giden üç yoldan birinden girdiniz. Ülkenin kuzeyine doğru giden yol, Pasifik kıyısı boyunca olan yol ve sizin girdiğiniz yol, ülkenin bu güneydoğu köşesine karadan girmenin üç yolu. Fakat eyaletin doğal zenginliği sadece bu üç yolla çıkmıyor. Chiapas birçok damardan kan kaybediyor: Petrol ve gaz kanalları, elektrik hatları, tren yolları, banka hesapları, kamyonlar, minibüsler, gemiler, uçaklar, gizli yollar, gedikler ve orman yolları ile. Bu toprak emperyalistlere haraç ödemeye devam ediyor: Petrol, elektrik, sığır, para, kahve, muz, bal, mısır, kakao, tütün, şeker, soya, kavun, sorgum, mamey, mango, demirhindi, avokado ve Meksika’nın güneydoğusunun boğazına geçen binlerce dışın sonucu Chiapaslı’nın kanı akıyor. Bu hammaddelerin binlerce milyon tonu, Meksika limanlarına ve demir yollarına, hava ve kara ulaşım merkezlerine akıyor. Oradan dünyanın çeşitli yerlerine gönderiliyor: ABD, Kanada, Hollanda, Almanya, İtalya, Japonya’ya gidiyor hepsi aynı kaderle; emperyalizmi beslemek üzere. Kapitalizmin ülkenin bataklıkları denebilecek güneydoğu kesimine empoze ettiği ücret ise baştan beri olduğu gibi kan ve çamur. İşi başından aşkın tacirler, ki bunlardan biri Meksika devleti, Chiapas’tan tüm zenginliği alıyor ve geride ölümcül ve tehlikeli damgasını bırakıyor: 1989’da bu ticari işletmeler Chiapas’tan 1.222.669.000.000 peso aldılar ve geriye yalnızca 616.340.000.000 pesoyu kamu çalışmaları ve kredi olarak bıraktılar. 600 milyar peso hayvanın midesine gitti. Chiapas’ta Pemex’in (ulusal petrol şirketi) 86 bilenmiş dişi var: Estacion’da ve komşuları Juarez, Reforma, Ostucan, Pichalco ve Ocosingo’da. Her gün 92.000 varil petrol ve 517.000.000.000 fit (1Fit=30,4 cm) küp gaz emiyorlar.

Petrol ve gazı alıp götürüp, karşılığında arkalarında kapitalizmin damgasını bırakıyorlar: ekolojik yıkım, zirai yağma, hiperenflasyon, alkolizm, fuhuş ve yoksulluk. Hayvan hala tatmin olmadı ve ellerini Lacandona Ormanları'na uzattı: Sekiz petrol birikintisi araştırma altında. Patikalar doymak bilmez hayvanın topraksız bıraktığı köylüler tarafından machete'lerle açıldı. Köylülerin ekim yapması için ağaçların kesilmesine izin verilmeyen yerlerde dinamitler patlıyor ve ağaçlar devriliyor. Kesilen her ağaç köylülere, hapis cezasına ve asgari ücretin on katına yakın para cezasına mal oluyor. Yoksullar ağaçları kesemiyor ama petrol hayvanı kesebiliyor, her geçen gün yabancı ellere daha da çok düşen bir hayvan. Köylüler hayatta kalabilmek için kesiyor, hayvan yağmalamak için.

Chiapas aynı zamanda kahve sağlıyor. Meksika'da üretilen kahvenin %35'i bu bölgeden geliyor. Bu endüstri 87 bin insan çalıştırıyor. Kahvenin % 47'si ulusal tüketim için ayrılıyor ve % 53'ü dışarıya ithal ediliyor, özellikle de ABD ve Avrupa'ya. Hayvanın banka hesaplarını semirtmek için 100 bin tondan fazla kahve bu eyaletten alınıyor: 1988'de bir kilo pergamino kahvesi yurt dışında 8 bin pesoda satılıyordu. Chiapas'lı üreticilere ise 2 bin peso veya daha az ödeniyordu.

Kahveden sonraki ikinci önemli yağma, et. 3 milyon baş sığır Mexico City, Villahermosa ve Arriaga'daki buzdolaplarını doldurmak için komisyoncu ve küçük bir grup işadaminin kendilerini alıp götürmesini bekliyor. Fakir çiftçiler sığırlarını, kilosu 400 pesoya satıyor. Komisyoncular ve iş adamları aldıkları sığırı, ödediklerinin on katına kadar bir fiyatla tekrar satıyor.

Kapitalizmin Chiapas'tan talep ettiği haracın tarihte bir benzeri yok. Ulusal hidroelektrik enerjisinin % 55'i bu eyaletten geliyor, Meksika'nın total elektriğinin % 20'si ile birlikte. Fakat Chiapas'taki evlerin üçte birinin

elektriği var. Chiapas'taki hidroelektrik santrallerinde üretilen yıllık 12 bin 907 kilovat elektrik nereye gidiyor?

Ekolojik bilincin yükselen trendine rağmen ağaçların yağması Chiapas ormanlarında devam ediyor. 1981 ile 1989 yılları arasında 2.444.777 metre küp değerli ağaç, kozalaklı ve tropik ağaç Chiapas'tan alındı. Mexico City, Veracruz, Pueblo ve Quintana Roo'ya götürüldüler. 1988'de ağaç ihracatı 23.900.000.000 peso gelir getirdi, 1980'dekinden % 6 bin fazla.

Chiapas'taki 79 bin kovanda üretilen bal tamamen ABD ve Avrupa pazarlarına gidiyor. Chiapas kırlıklarında üretilen yıllık 2.756 ton bal Chiapaslılar'ın hiç görmediği dolarlara dönüşüyor.

Chiapas'ta üretilen mısırın yarıdan fazlası yurtiçi pazarlara gidiyor. Chiapas ülkedeki en büyük mısır üreticilerinden biri. Chiapas'ta büyüyen sorgum Tabasco'ya gidiyor. Demirhindinin % 90'ı Mexico City ve diğer eyaletlere gidiyor. Avokadonun üçte ikisi ve mameyin tümü eyalet dışında satılıyor. Kakaonun % 69'u ulusal pazara,

% 31'de ABD, Hollanda, Japonya ve İtalya'ya ithal ediliyor. Üretilen muzların çoğu ithal ediliyor.

Hayvan bütün alıp götürdüklerinin yerine Chiapas'a ne bırakıyor? Chiapas 75.634,4 kilometre kare yüzölçümüne sahip, yani 7.5 milyon hektar. Sekizinci büyük eyalet. 111 idari bölgeye, bunlar da yağma amaçları ile dokuz ekonomik bölgeye bölünmüş. Ülkedeki bitki türlerinin % 40'ı, memeli hayvan türlerinin % 36'sı, sürüngen ve amfibilerin % 34'ü, kuş türlerinin % 66'sı, tatlı su balıklarının

% 20'si ve kelebek türlerinin % 80'i Chiapas'ta bulunuyor. Tüm ülkeye düşen yağışın % 7'sini Chiapas alıyor. Fakat Chiapas'ın en büyük zenginliği, üçte ikisi kır-

sal alandaki komünlerde yaşayan ve ölen 3,5 milyon insanı. Yarısının içme suyu yok, üçte ikisinin de kanalizasyonu. Kırsal nüfusun % 90'ı ya çok az vergi ödüyor ya da hiç.

Aç hayvan için petrol, elektrik, kahve, kereste ve sığır üreten bir eyalet olan Chiapas'ta ulaşım ise güldürecek kadar acayip bir nükte. Belediye merkezlerinin sadece üçte ikisinin yolu asfalt. 12 bin komüne patikalardan başka hiçbir yol yok. Porfirio Diaz günlerinden beri demiryolları, insanlardan çok kapitalizme hizmet etti. Kıyı boyunca giden demiryolu (koca ülkede sadece iki demiryolu var, diğeri de ülkenin kuzeyinden geçiyor) yüzyılın başladığı tarihlere ait ve tonajı güneydoğunun kanyonlarını geçen eski köprülerle sınırlı. Chiapas'taki tek liman, Puerto Madero, hayvan için eyaletin kaynaklarını sömürmenin sadece başka bir yolu.

80